

Мерва Л. С., молодший науковий співробітник (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

АНАЛІЗ СТАНУ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ

Підготовка педагогів для роботи з обдарованими дітьми повинна забезпечувати становлення і розвиток як базового, так і специфічного компонентів їх професійної кваліфікації. У процесі підготовки педагогів слід забезпечити набуття знань, формування умінь та навичок, необхідних для роботи з обдарованими дітьми. Майбутньому вчителю початкової школи варто знайти відповіді на важливі питання про те, що таке обдарованість; чим вона зумовлена; які особливості відрізняють обдаровану дитину від звичайної, здібної; які проблеми виникають в обдарованих школярів та як їх вирішувати.

Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до педагогічної діяльності базується на психологічній, педагогічній, методичній підготовці. Кінцевим результатом підготовки студентів, окрім загальної психолого-педагогічної, методичної підготовки, повинен стати достатній рівень готовності педагогічних кадрів до роботи з обдарованими учнями.

Перш ніж вивчати стан готовності студентів відділення початкових класів до роботи з обдарованими учнями, ми проаналізували навчальні плани, програми, основні документи з метою виявлення підготовки студентів до діяльності в напрямку досліджуваного феномену, а також зробили висновок, що вивчаючі дисципліни психолого-педагогічного циклу, методичної підготовки мають великі потенційні можливості для формування готовності майбутніх вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями, проте ці можливості не використовуються у повній мірі. З метою з'ясування рівня теоретичних знань та практичних навичок щодо роботи з обдарованими учнями було здійснено діагностику стану підготовки майбутніх вчителів початкової школи, яка передбачала використання таких методів як спостереження, бесіди, аналіз продуктів діяльності (плани-конспекти уроків, дидактичні матеріали, виховні заходи), анкетування, тестування. На питання № 1 анкети «Чи достатньо ви володієте знаннями, уміннями і навичками щодо роботи з обдарованими учнями?» ми отримали такі відповіді: так (13 %), ні (32 %), не знаю (55 %). Такі результати пояснюються тим, що знання про навчання і виховання обдарованих учнів (питання № 2 анкети для студентів) зовсім не отримували (59 %), отримували частково під час вивчення таких дисциплін: педагогіка (8 %), психологія (27 %), педагогічна майстерність (6 %). Водночас, відповіді на питання № 3 анкети, дають підстави стверджувати, що одним із завдань у проходженні педагогічної практики в школі «Виявити обдаровану особистість» не реалізовувалося у 96 % випадках. Усвідомлюючи недостатню підготовку до роботи з обдарованими учнями, студенти вказують на основні недоліки у цьому процесі (питання № 6):

- питання обдарованості та теорії її розвитку не вивчалися (20 %);
- відсутність відповідної практики (42 %);
- відсутність ІНДЗ щодо проблеми обдарованості (13 %);
- відсутність необхідних знань, умінь, навичок (35 %).

Анкетуванням було охоплено також і вчителів-практиків, які на запитання «Чи достатньо володієте знаннями, уміннями і навичками щодо роботи з обдарованими учнями?» відповіли позитивно в бік зростання показників, на відміну від студентів: вчителі (так – 46 %, ні – 37 %, не знаю – 17 %), студенти (так – 13 %, ні – 32 %, не знаю – 55 %). На запитання «Чи ототожнюєте поняття «відмінник» та «обдарований учень?»» студенти вважають, що «так» – 56 %, а вчителі стверджують позитивно лише у 18 %. Такі відповіді на дані запитання пояснюються тим, що знання, уміння та навички щодо роботи з обдарованими учнями вчителі здобули самоосвітою (68 %), під час проходження курсів підвищення кваліфікації (26 %), а лише 6 % – під час навчання у ВНЗ. На основі власних спостережень, практичної роботи з такими учнями, фахівці усвідомлюють, що основними шляхами подолання недоліків у роботі з обдарованими учнями є:

- розробка системи роботи вчителя і школи з обдарованими учнями (23 %);
- узагальнення і систематизація матеріалів і результатів роботи з обдарованими учнями (7 %);
- розробка методичних рекомендацій щодо організації роботи з обдарованими учнями (29 %);
- удосконалення професійної підготовки та самопідготовки педагогічних кадрів (41 %).

Аналіз структури загально-педагогічної підготовки студентів, змісту навчальних програм та літератури з курсу психолого-педагогічних дисциплін свідчить, що вони не сповна відповідають вимогам підготовки фахівців до роботи з обдарованими дітьми. Використовуючи діючу структуру загально-педагогічної підготовки студентів, потрібно доповнити педагогічні дисципліни новітніми досягненнями з проблем вияву, розвитку, навчання і виховання обдарованих учнів.

Підготовка студентів до роботи з обдарованими учнями має ґрунтуватися на системі теоретичних знань, яка повинна бути взаємопов'язана з комплексом навчальних психолого-педагогічних дисциплін. Однією з педагогічних умов підготовки студентів до роботи з обдарованими учнями є вдосконалення теоретичної та практичної підготовки (вияв обдарованих учнів, їх навчання і виховання під час проходження педпрактики). Потреба суспільства в таких фахівцях, які здійснюватимуть роботу із обдарованими учнями, зумовлює підготовку висококваліфікованого фахівця з теоретичним і практичним багажем знань, умінь, навичок.

1. Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності: Тези Всеукраїнської наукової конференції. Київ, 5 – 7 жовтня, 1993 р. – К.: ІСДО, 1993. – 240 с.